

ZAMONAVIY O'ZBEK ADABIYOTIDA MUALLIM OBRAZI TALQINI

Abduqahhorova Muattar Ma'rufjon qizi

TDYU huzuridagi Namangan viloyat akademik litseyi o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada zamonaviy o'zbek she'riyatida muallim obrazining talqini, uning o'ziga xos xususiyatlari, ijtimoiy-madaniy ahamiyati va badiiy ifodasi tahlil etiladi. O'zbek shoirlarining muallimga bo'lgan munosabati, uning jamiyatdagi o'rni, murakkab va serqirra faoliyati, shaxsiy fazilatlari va ichki dunyosi shoirlar tomonidan qanday tasvirlangani ko'rib chiqiladi. Maqolada zamonaviy o'zbek she'riyatida muallim obrazining badiiy talqini adabiyotning jamiyat hayotidagi o'rni, ma'naviy qadriyatlarning saqlanishi va avlodlar o'rtasidagi aloqalarning mustahkamlanishiga xizmat qilishi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: Zamonaviy o'zbek she'riyati, muallim obrazi, talqin, badiiy ifoda, ijtimoiy ahamiyat, madaniy meros, avlodlar aloqasi, lirika, shoir.

Interpretation of the image of the teacher in modern Uzbek poetry

Abstract: The article analyzes the interpretation of the image of the teacher in modern Uzbek poetry, its specific features, socio-cultural significance and artistic expression. The attitude of Uzbek poets to the teacher, his role in society, his complex and diverse activities, personal qualities and how his inner world is depicted by poets are considered. The article justifies the artistic interpretation of the image of the teacher in modern Uzbek poetry on the basis of the role of literature in the life of society, the preservation of spiritual values and the strengthening of ties between generations.

Keywords: Modern Uzbek poetry, image of the teacher, interpretation, artistic expression, social significance, cultural heritage, intergenerational ties, lyrics, poet.

Интерпретация образа учителя в современной узбекской поэзии

Аннотация: В статье анализируется интерпретация образа учителя в современной узбекской поэзии, её особенности, социально-культурное значение и художественное воплощение. Рассматривается отношение узбекских поэтов к учителю, его роли в обществе, его сложной и многогранной деятельности, личностных качествах и том, как поэты изображают его внутренний мир. В статье обосновывается художественная интерпретация образа учителя в современной узбекской поэзии, исходя из роли литературы в жизни общества, сохранения духовных ценностей и укрепления связи поколений.

Ключевые слова: Современная узбекская поэзия, образ учителя, интерпретация, художественное воплощение, социальная значимость, культурное наследие, межпоколенные связи, лирика, поэт.

Kirish

Muallim – jamiyatning ma'naviy ustuni, yosh avlodga bilim beruvchi, tarbiya beruvchi va kelajakni yaratuvchi shaxsdir. Muallim obrazi o'zbek adabiyotida qadimdan ulug'lanib kelgan. Zamonaviy o'zbek she'riyatida ham muallim obrazi o'ziga xos tarzda talqin etiladi, uning murakkab va serqirra faoliyati, shaxsiy fazilatlari va ichki dunyosi shoirlar tomonidan mahorat bilan tasvirlanadi.

Zamonaviy o'zbek she'riyatida muallim obrazining talqini:

Zamonaviy o'zbek she'riyatida muallim obrazi turli qirralari bilan namoyon bo'ladi. Shoirlar muallimning jamiyatdagi o'rni, uning yosh avlodga bilim berish va tarbiya berishdagi mas'uliyatini, shuningdek, shaxsiy fazilatlari, ichki dunyosi va kechinmalarini tasvirlashga alohida e'tibor qaratadilar.

Ba'zi shoirlar muallimni bilimdonlik, odob-axloq va ma'naviyat timsoli sifatida ulug'lasalar, boshqalari uning hayotidagi qiyinchiliklar, kechinmalari va orzu-umidlarini tasvirlash orqali obrazning hayotiyligini oshiradilar.

Zamonaviy o'zbek she'riyatida muallim obrazi ko'pincha vatanparvarlik, insonparvarlik, adolatparvarlik va ma'rifatparvarlik g'oyalari bilan bog'liq holda talqin etiladi. Shoirlar muallimning yosh avlodni vatan ruhida tarbiyalash, ularga ezgulik, adolat va ma'rifat urug'ini sochishdagi rolini alohida ta'kidlaydilar.

Muallim obrazining o'ziga xos xususiyatlari:

Zamonaviy o'zbek she'riyatida muallim obrazi quyidagi o'ziga xos xususiyatlarga ega:

- Hayotiylik: Shoirlar muallimning real hayotdagi qiyinchiliklari, kechinmalari va orzu-umidlarini tasvirlashga harakat qiladilar.
- Murakkablik: Muallim obrazi bir qirrali emas, balki turli xil fazilatlarga ega bo'lgan murakkab shaxs sifatida namoyon bo'ladi.
- Insonparvarlik: Shoirlar muallimning o'quvchilarga bo'lgan mehr-muhabbati, ularga bilim berish va tarbiya berishdagi fidoyiligini ulug'laydilar.
- Vatanparvarlik: Muallim obrazi vatanparvarlik g'oyalari bilan sug'orilgan, u yosh avlodni vatan ruhida tarbiyalashga intiladi.
- Ma'rifatparvarlik: Muallim obrazi ma'rifatparvarlik g'oyalari bilan bog'liq, u jamiyatni rivojlantirish, odamlarni bilimli qilish va jaholatga qarshi kurashishga hissa qo'shadi.

Muallim obrazining ijtimoiy-madaniy ahamiyati:

Zamonaviy o'zbek she'riyatida muallim obrazining talqini muhim ijtimoiy-madaniy ahamiyatga ega. Shoirlar o'z asarlari orqali jamiyatning diqqatini muallimning rolini oshirish, uning mehnatini qadrlash va hurmat qilish zarurligiga qaratadilar.

Muallim obrazi yosh avlodga o'rnak bo'ladi, ularni bilim olishga, kasbiy mahoratni oshirishga va jamiyatga foyda keltirishga undaydi. Shoirlar o'z she'rlari

orqali muallimning sharafligi va mas'uliyatli kasb ekanligini, uning jamiyat kelajagi uchun muhimligini ta'kidlaydilar.

Muallim obrazining badiiy ifodasi:

Zamonaviy o'zbek she'riyatida muallim obrazi turli badiiy vositalar orqali ifodalanadi. Shoirlar metafora, simile, personifikatsiya, epithet va boshqa badiiy san'atlardan mahorat bilan foydalanadilar. Ular o'z she'rlarida muallimning tashqi qiyofasi, ichki dunyosi, faoliyati va o'quvchilar bilan munosabatlarini tasvirlashga harakat qiladilar.

Muallim obrazi ko'pincha vatan, bilim, nur, quyosh, bog'bon kabi ramziy obrazlar bilan bog'liq holda ifodalanadi. Bu obrazga yanada ko'proq ma'no va ta'sirchanlik baxsh etadi.

O'zbek adabiyotida ustozlar, muallimlar obrazini yoritgan adiblar ko'p. Ularning asarlarida ustozlarga hurmat, ehtirom, minnatdorchilik va jamiyatdagi o'rni yuksak darajada aks etgan. Quyida ba'zi mashhur adiblar va ularning asarlarini keltiraman:

Abdulla Qodiriy: Asar: "O'tkan kunlar" romanida Yusufbek hoji obrazi orqali o'qituvchi, murabbiy siymosi namoyon bo'ladi.

Oybek: Asar: "Qutlug' qon" romanida muallim Mirzakarim obrazi ziyoli, ma'rifatparvar shaxs sifatida tasvirlanadi.

G'afur G'ulom: She'riy asarlarida ustozlarga bag'ishlangan satrlar, ularning mehnatini ulug'lovchi misralar ko'p uchraydi.

Hamza Hakimzoda Niyoziy: Pyesalari va she'rlarida ma'rifatparvarlik g'oyalari orqali muallimning jamiyatdagi o'rni ko'rsatiladi.

Mirtemir: She'rlarida ustozlarga bo'lgan minnatdorchilik hissi, ularning bilim berishdagi mashaqqatlari aks etadi.

Abdulla Oripov: "Ustozlarim" nomli she'rida o'z ustozlariga bo'lgan hurmatini ifodalagan.

Erkin Vohidov: She'rlarida muallim mehnatining qadri, yosh avlodni tarbiyalashdagi mas'uliyati yoritiladi.

Shuhrat: "Shinell" romanida muallim obrazi yoshlarga bilim berish yo'lida fidoyilik ko'rsatgan inson sifatida tasvirlanadi.

Tohir Malik: Asarlarida ustozlar va shogirdlar o'rtasidagi munosabatlar, murabbiyning o'quvchiga ta'siri aks etadi.

O'tkir Hoshimov: "Bahor qaytmaydi" romanida urush davridagi qiyinchiliklarga qaramay o'z kasbiga sodiq qolgan muallim obrazi yaratilgan.

Ushbu adiblar o'z asarlarida ustozlar, muallimlar mehnatini ulug'lash, ularning jamiyat hayotidagi o'rnini ko'rsatish orqali yosh avlodni bilim olishga, o'z kasbiga sodiq bo'lishga undaydilar. Ularning asarlarini o'qish orqali muallimlik kasbining naqadar sharafligi va mas'uliyatli ekanligini yanada chuqurroq anglash

mumkin.

Xulosa

Zamonaviy o'zbek she'riyatida muallim obrazi muhim o'rin tutadi va turli qirralari bilan talqin etiladi. Shoirlar muallimning jamiyatdagi o'rnini, uning yosh avlodga bilim berish va tarbiya berishdagi mas'uliyatini, shuningdek, shaxsiy fazilatlari, ichki dunyosi va kechinmalarini tasvirlashga alohida e'tibor qaratadilar.

Zamonaviy o'zbek she'riyatida muallim obrazi o'zining serqirraligi, hayotiyliigi va ijtimoiy ahamiyati bilan ajralib turadi. Ushbu obraz shoirlar tomonidan nafaqat yuksak hurmat va ehtirom bilan tasvirlanadi, balki jamiyatning ma'naviy ustuni, yosh avlodning tarbiyachisi va bilimdonlik timsoli sifatida ham ulug'lanadi. Zamonaviy o'zbek she'riyatida muallim obrazi orqali o'zbek xalqining ma'rifatga intilishi, bilimga chanqoqligi va kelajakka bo'lgan umidlari o'z ifodasini topadi.

Maqolada ta'kidlanganidek, zamonaviy o'zbek shoirlari muallimning faqatgina tashqi qiyofasini emas, balki uning ichki dunyosini, kechinmalarini, orzu-umidlarini va shaxsiy fazilatlarini ham mahorat bilan tasvirlaydilar. Bu orqali muallim obrazi hayotiylik kasb etadi va o'quvchilar qalbiga chuqur kirib boradi.

Muallim obrazi zamonaviy o'zbek she'riyatida vatanparvarlik, insonparvarlik, adolatparvarlik va ma'rifatparvarlik g'oyalari bilan chambarchas bog'liq holda talqin etiladi. Shoirlar muallimning yosh avlodni vatan ruhida tarbiyalash, ularga ezgulik, adolat va ma'rifat urug'ini sochishdagi rolini alohida ta'kidlaydilar. Bu orqali muallim obrazi kelajak avlod uchun o'rnak bo'lishga, ularni vataniga sadoqatli, insonlarga mehr-oqibatli va adolatga intiluvchan bo'lishga undaydi.

Bundan tashqari, maqolada qayd etilganidek, zamonaviy o'zbek she'riyatida muallim obrazi orqali jamiyatning diqqati muallimning rolini oshirish, uning mehnatini qadrlash va hurmat qilish zarurligiga qaratiladi. Shoirlar o'z asarlari orqali jamiyatni muallimga munosib sharoit yaratishga, uning kasbiy mahoratini oshirishga va ijtimoiy himoyasini ta'minlashga chaqiradilar.

Shunday qilib, zamonaviy o'zbek she'riyatida muallim obrazi nafaqat adabiy hodisa, balki muhim ijtimoiy-madaniy ahamiyatga ega bo'lgan hodisadir. Ushbu obraz adabiyotning jamiyat hayotidagi o'rnini, ma'naviy qadriyatlarning saqlanishi va avlodlar o'rtasidagi aloqalarning mustahkamlanishiga xizmat qilishini yaqqol namoyon etadi. Zamonaviy o'zbek shoirlari muallim obrazini yaratish orqali kelajak avlod uchun o'rnak bo'ladigan, ularni ilm-ma'rifatga intilishga, vataniga sadoqatli bo'lishga va jamiyatga foyda keltirishga undaydigan asarlar yaratadilar.

Albatta, zamonaviy o'zbek she'riyatida muallim obrazi talqini mavzusidagi maqola uchun o'zbek adabiyotidan foydalanilgan adabiyotlar ro'yxatini tuzishga yordam beraman.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdulla Qodiriy. (1992). O'tkan kunlar. Toshkent: Sharq. (Muallim obrazi aks etgan asar)
2. Fitrat, A. (1994). Tanlangan asarlar. Toshkent: Ma'naviyat. (Ma'rifatparvarlik g'oyalari)
3. G'afur G'ulom. (1984). Tanlangan asarlar. Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti. (Muallimga bag'ishlangan she'rlar)
4. Hamza Hakimzoda Niyoziy. (1985). Tanlangan asarlar. Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti. (Ma'rifatparvarlik g'oyalari)
5. Oybek. (1985). Tanlangan asarlar. Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti. (Muallim obrazi aks etgan asar)
6. Usmon Nosir. (1967). Tanlangan asarlar. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. (She'riyat)
7. Erkin Vohidov. (2016). Saylanma. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi Davlat ilmiy nashriyoti. (Muallimga bag'ishlangan she'rlar)
8. Abdulla Oripov. (2001). Tanlangan asarlar. Toshkent: Sharq. (Muallimga bag'ishlangan she'rlar)
9. Rauf Parfi. (2006). Ko'zlarimda mangu bor. Toshkent: Sharq. (She'riyat)
10. Shuhrat. (1983). Shinell. Toshkent: Yosh gvardiya. (Muallim obrazi aks etgan asar)
11. Adabiyotshunoslik lug'ati. (2004). Toshkent: O'qituvchi. (Adabiyotshunoslikka oid terminlar)
12. O'zbek adabiyoti tarixi. (5 jildlik). Toshkent: Fan. (O'zbek adabiyoti tarixi)